

---

THEORETISCHE GESCHIEDENIS, JAN ROMEIN EN GRONIEK.

Het is goed lacunes aan te duiden in een bibliotheek, daarvoor is thans ook een suggestieboek, dat goed gehanteerd kan worden. Echter, het is ook mogelijk door te hollen in een te simplistische opvatting over een lacune, die dan wordt opgehangen aan een zaligmakende naam: Jan Romein, amen.

Als jong-oud-leerling van o.a. prof. Van Winter, en misschien nog niet vallend in de categorie 'na verloop van jaren (....) geïnfecteerd (....) met een bepaalde geschiedopvatting (....) volkomen in overeenstemming met de Huizinga-Van Wintertraditie (sic) (....),'

lijkt het mij niet ondienstig, naar aanleiding van Groniek 3 enige kanttekeningen te plaatsen.

Theoretische bezinning op eigen werk is de grondslag van dat werk, daardoor zijn hulpmiddelen, die bezinning aanduiden, gewenst. De bibliotheek van het IVG is in dezen wel voorzien. Bij een nagaan van het aanwezige materiaal is mij gebleken, dat geenszins gesproken kan worden van een gebrek aan bespiegelende werken over de zin van de geschiedenis en dergelijke. Heeft één der samenstellers wel eens de moeite gedaan, om te kijken naar wat op dit gebied aanwezig is?

Twee bundels, waarin Romein de grondslagen blootlegt, waarop zijn denken over geschiedenis berust, zijn aanwezig; de bibliografie komt. Niet moet vergeten worden, dat Romein zich dikwijls herhaalt en telkens terugkeert tot gedachtengangen, die hij in bovengenoemde bundels heeft gelanceerd. Wie alles van Romein wil lezen spare een deel van zijn maandgeld en kope elke maand een bundel (dikwijls bij de Slegte te bekomen), hij zij is dan ongeveer in 10 maanden klaar. Maar misschien worden de wensen wel vervuld! Wat volgt dan?

Een bibliotheek is bedoeld om een eerste grondslag te leggen voor verder studie. Op het gebied van theoretische geschiedenis is de gelegenheid daartoe aanwezig. Men kan de U.B. gebruiken als basis voor verder ontplooiing. Zaken, zoals Groniek aan de orde stelt, kan men op bijna elk gebied aldus aan de orde stellen: 'er is niets over Sint Jacobus b.v., en dat is toch uiterst belangrijk'. Er wordt gewerkt aan een zo goed mogelijke opbouw van een boekerij voor velerlei studenten. Dit werk kan gedaan worden - en wordt ook gedaan - in het belang van studenten. Er is een mogelijkheid wensen te kennen te geven, uiteraard ook in Groniek. De voortreffelijke samenstellers van dit blad hebben echter 'demus' op pagina 187-8 de zaak een slechte dienst laten bewijzen. Wat daar staat, met name het boven geciteerde, is niets meer dan niet eens veredelde borrelpraat.

Een diepere bezinning op de geschiedenis en op de eigen beoefening daarvan behoeft geenszins te impliceren, dat wrokkigheden over opvattingen van de geschiedenis bij anderen, die niet geheel gedeeld worden door degeen, die zich kennelijk wil bezinnen, op dergelijke manier wordt gespuid. Enige bezinning n.a.v. opvattingen van anderen kan ook de eigen geschiedbeoefening inspireren. Prematuur afwijzen ervan zonder nuancering maar met de kreet 'geëngageerd' in de pen, is af te wijzen.

J. van Herwaarden.

## Verplicht dieet!

Naar aanleiding van het artikel "Verboden Vruchten?" van zekere 'démus' in Groniek 3 zijn wel een paar opmerkingen te maken. (Let wel : "Naar aanleiding", niet zozeer "Over" !)

Twee dingen worden aangegeven, die het waard zijn er nader op in te gaan. Ten eerste "de bezinning op wat zij (lees: wij) doen;" Ten tweede de kwestie van het engagement - twee zaken die volgens mij direct en onscheidbaar bij elkaar horen. Wat dan de bezinning betreft het lijkt van nut met nadruk op het in "Verboden Vruchten" uit Romeins "In de hof der historie" aangehaalde bewijzen: het gaat in de eerste plaats om "bezinning op de activiteit", niet om "theoretiseren". Maar het zou geloof ik onjuist zijn, te menen dat deze bezinning zich alleen over de geschiedenisstudie als zodanig zou moeten, of zelfs kunnen uitstrekken. En daarmee komt het engagement aan de beurt. De bezinning betekent nl. <sup>wat</sup> alleen iets, als men zich bezig gaat houden met/het buiten het vak gebeurt; als men zich confronteert met de actualiteit en met zichzelf, met de eigen doelstellingen en idealen, en dan beziet wat men eigenlijk doet. Het is naar mijn gevoel een kwestie van integriteit: is een bepaalde activiteit in gegeven omstandigheden nog wel zonder meer te verantwoorden? En uit deze confrontatie ontstaat het engagement, niet in die zin waarin dat woord (onjuist want al te beperkt) toch wel vaak wordt begrepen, een engagement (lieft "links") van de daad, maar van die inhoud, dat men zijn standpunt ten opzichte van wat er in de wereld gebeurt, bepaalt, en een beslissing neemt over de te volgen gedragslijn, het zij positief, door actief in te grijpen (en daarin zijn nog talloze gradaties), het zij negatief, door zich af te sluiten. Maar hoe dan ook, de verdere activiteiten zijn dan welbewuste consequentie van de confrontatie met de aktualiteit. Hieraan lijkt het nu juist te ontbreken. Juist deze welbewuste keuze wordt van bovenaf niet gestimuleerd, juist in de lagere jaren, wanneer zij wellicht het best mogelijk en het meest nodig is. Juist deze welbewuste keuze lijkt bij de studenten ook niet in trek te zijn (moge ik me in dit als in het vorige, bescham end vergissen). Deze keuze, deze bewuste confrontatie met hoe de zaken nu eigenlijk zijn, zou misschien nog zo nodig niet zijn als die realiteit niet was zoals ze nu is. Ik geloof niet, dat we ons op dit moment kunnen permitteren dit alles maar op zijn beloop laten. Tenzij natuurlijk het ons om het even is, op een bepaald ogenblik te moeten zeggen, van niets geweten te hebben. <sup>Wat</sup> ironisch genoeg; Erasmus en Huizinga, die gezien het weinige dat ik over of van hen gelezen heb, hun maatschappelijke verantwoordelijkheid wel onderkenden, en er naar handelden - en dus geëngageerd waren. - Zie maar wat Huizinga over Erasmus schrijft, zie maar deel VII van de Verzamelde Werken van Huizinga).

Bezinning zeker, en engagement in de hierboven aangegeven zin volgens mij net zo sterk, zijn geen Verboden Vruchten - het is verplicht dieet, maar helaas geen gefundenes Fressen. Om nog even culinair door te gaan: in dit opzicht is wat het meest luilekkerland nabijkomt een Kritische Universiteit. Dat is: een universiteit die hervormd naar hoofd en leden, het afleveren van mensen als haar taak beschouwt, die zich wel gefundeerd er van bewust zijn wat zij doen, en waarom - en die dergelijke mensen ook aflevert. Een neutrale instelling, die haar leden (studenten en docenten) dwingt na te denken over meer dan de tentamenstof en -regeling; en wat de 'akademische deugden' heet, daarmee wat meer in het dagelijks leven tot gelding doet komen.

- <sup>Wat</sup> er niets aan te hebben kunnen doen - d.w.z. een tamelijk onhistorische-onwetenschappelijke handeling te plegen: liegen op weinig gewetensvolle wijze. (En en passant niet gehandeld te hebben in de geest <sup>Wat</sup> van,

Mij schijnt dat hard nodig, extremismen genoeg (met een eskalerende werking, die het aanzien waard zou zijn, als het niet zo vlug ging), maar een benauwend vacuum in het midden. Want dat is nu juist waarom het omgaat: er zijn geen mensen nodig om de ene of de andere barrikade op te gaan, maar wel om ze af te breken. En zoals het nu is, ontbreekt het niet aan tekenen, die er op wijzen, dat de universiteit niets anders dreigt te worden dan een nieuw stelsel van barrikaden. Om dit te voorkomen en een werkelijke Kritische Universiteit te verwezenlijken, is aller eerst heroriëntering nodig. Daartoe is privémeditatie onontbeerlijk, maar mogelijk is ook iets te doen aan meer collectieve gedachtenwisseling over deze aangelegenheden, b.v. tijdens (werk)colleges. (Ik geef mijn mening en mijn vage gevoelens en plannen gaarne prijs voor anderen, betere. Maar niet zonder slag of stoot zo maar voor niets).

Maarten van Driel

Enige literatuur over Kritische Universiteit.

1. Sinds geruime tijd verschijnt wel iedere week iets hierover of over verwante zaken, in het weekblad 'Die Zeit'.
2. St. Leibfried (blz 9), Wider die Unterbanen fabrik, 'Handbuch zur Demokratisierung der Hochschule', Köln 1967.  
( '...gehört in die Hand jedes Studenten und Hochschullehrers.' - Die Zeit, 15 XII 1967, S.29)
3. Karl Jaspers, Philosophische Aufsätze (fischer Bücher 803)  
(nrs. 1,7,8,13/7 - niet zozeer over Kritische Universiteit als zodanig, maar over Universiteit in het algemeen)
4. Vrije Geluiden VPRO programmablad voor radio en tv, prg 1968 nr 10, p36 (Voor wie maar vijf minuten tijd heeft).

---

n a s c h r i f t:

Vrucht van misverstaan!

Natuurlijk had ik wel verwacht dat sommige personen zich aan 'Verboden vruchten?' zouden stoten. De reacties zijn inderdaad gekomen, zowel positieve/goedkeurende als negatieve/afwijzende. Dat door mijn vrijpretentieloos stukje zelfs de sfeer in bepaalde regionen van geschiedenis bedrijvend Groningen tijdelijk min of meer bezwangerd zou worden door dreigende, donkere (inmiddels hopelijk al weer overgedreven) wolkjes, had ik niet verwacht. En nóg durf ik nauwelijks te geloven dat het zo geweest is.

Hoe het ook zij, wel heb ik tot mijn spijt gemerkt dat men op sommige fronten 'Verboden vruchten?' verkeerd heeft geïnterpreteerd en de intentie ervan heeft overtrokken door er implicaties aan te geven die mijn bedoeling verre voorbij schoten. Kortom, het werd door sommigen misverstaan. De ingezonden brief van de heer J. van Herwaarden is een legale vrucht van dat misverstaan.

Immers, wat was dat aan de orde gestelde vraag? Slechts deze: Waarom is (inmiddels gelukkig al een beetje: was, - Eender en anders is nl. in *casen* aangeschaft!) er zo ontstellend weinig van het oeuvre van Jan Romein op het Instituut voor Geschiedenis aanwezig? Deze vraag trachtte ik tastenderwijs te beantwoorden. Een van de oorzaken van deze lakune meende ik te zien in de sfeer waarin hier geschiedenis

(verder op p. 232)



**U**it het rijke historische

**L**even . . .



